

Kustversterking Waterdunen paradijs voor vogels en toeristen

Een uniek vogelparadijs, een internationale trekpleister voor recreanten, een deltawerk... De multifunctionele kustversterking Waterdunen geeft op een nieuwe manier ruimte aan mens, dier en natuur. Na vijftien jaar projectontwikkeling, stroomt dit najaar het eerste zoute water door de getijdenduiker tussen de Westerschelde en Waterdunen.

Wat komt er kijken bij de regie en uitvoering van zo'n omvangrijk project? Jeroen de Maat (senior projectleider, Provincie Zeeland) en Dennis van Heumen (senior projectleider, BTL Advies) vertellen over uitdagingen en kansen. Kustversterking met een enorme meerwaarde; dat is de winst van Waterdunen, het gebied tussen Breskens en Groede. Bruine kiekendieven, bergeenden, broedende kluten en andere steltlopers, foeragerende stern en patrijzen; het strategisch gelegen Waterdunen is een groeiende internationale hotspot voor vogels én natuurgerichte toeristen. Op speciaal ontworpen loopbruggen en vanuit de vogelkijkhutten kunnen recreanten hun hart ophalen. Daarna wandelen zij naar hun camping of vakantiewoning – aan de rand van zee en vogelgebied – of fietsen ze verder rond Waterdunen en de kust. Het gebied heeft 250 hectare zilte natuur, 40 hectare recreatieverblijf met vakantiewoningen en 14 hectare duincam-

Jeroen de Maat van Provincie Zeeland coördineert Waterdunen.

ping. Daarmee geeft Waterdunen de Zeeuwse economie en ecologie een enorme impuls.

Uitdaging

Hoe zetten we een uitdaging aan de Zeeuws-Vlaamse kust om in een kans? Vanuit die vraag ontstond het idee voor Waterdunen vele jaren geleden. De Maat: "Als zogenoemde zwakke schakel, zou dit deel van de kust een 'superstorm' niet aankunnen. Er moest dus kustversterking komen; landinwaarts, want door een diepe geul was zeewaarts versterken niet mogelijk. De camping in het agrarische gebied zou plaats moeten maken voor een kustversterking, net zoals in de jaren zeventig."

Kansen

Zou kustversterking de recreatiemogelijkheden en natuurontwikkeling ook ten goede kunnen komen? Op initiatief van de toenmalige campingeigenaar en Stichting Het Zeeuwse Landschap bogen steeds meer partijen zich over de vraag hoe innovatieve kustversterking de kwaliteit van het gebied voor een breed palet aan stakeholders zou kunnen verbeteren. Stichting Het Zeeuwse Landschap, recreatieondernemer Molecaten, gemeente Sluis, waterschap Scheldestromen en Provincie Zeeland bundelden de krachten. Het resultaat anno 2019: Waterdunen, een multifunctionele kustversterking met een getijdenduiker die het water gedempt laat

in- en uitstromen, unieke buitendijkse natuur achter de dijk.

Getijdenduiker

"Door het getij te dempen, wordt een voor vogels zeer waardevolle biotoop gecreëerd", vertelt De Maat. "Doordat de geulen in de Westerschelde dieper worden, gaat de getijdengolf steeds harder en sneller de Westerschelde in en uit. Daardoor zijn de schorren en slikken, die vogels nodig hebben om op te rusten, broeden en foerageren, onder druk komen te staan. Omdat we in Waterdunen met het automatische systeem het getij kunnen reguleren, creëren we precies de plekken die vogels nodig hebben: schorren, slikken en eilanden die (net) niet overstromen." Via drie kokers in de getijdenduiker stroomt het zeewater in en uit Waterdunen. Het zoute water zorgt voor een bijzondere kenmerkende vegetatie met bijvoorbeeld lamsoor en seekraal. "Door de zilte cultuur ontstaan ook de kale plekken die vogels nodig hebben om te broeden. Deze locatie is zeer strategisch voor vogels als stuwpunt voordat ze de Westerschelde overvliegen, Waterdunen ligt precies op de trekroute."

Doordachte inrichting

Natuur en recreatie. Fietsen en wandelen. Water en veiligheid. Zijn de soms schurende behoeften altijd te verenigen? De Maat: "Dat vraagt om een doordachte inrichting. Om alle

IN 'T KORT - Waterdunen

Dit najaar stroomt het eerste zoute water door de getijdenduiker

De winst van Waterdunen is kustversterking met een enorme meerwaarde

Door het getij te dempen, wordt een zeer waardevolle biotoop gecreëerd

Via drie kokers in de getijdenduiker stroomt het zeewater in en uit

stakeholders optimaal te bedienen, hebben we grondig nagedacht over de inrichting van het gebied en de technieken die we gebruiken." Van Heumen, als adviseur betrokken bij het project, voegt toe: "Om de vogels niet te storen en recreanten te laten genieten, hebben we bijvoorbeeld speciale bruggen ontworpen. Bezoekers kunnen van dichtbij de broedende en foeragerende vogels zien, maar de vogels zien de mensen niet, zelfs geen schaduw. Door te spelen met diverse technieken – denk aan kijkgaten, 'lamellen', open en dichte stukken, blijft het voor de vogelaars toch altijd ruimtelijk aanvoelen. Ook voor fietsers hebben we naar de beste oplossing gezocht. Om het gebied heen ligt een extra breed fietspad. Fietsers hebben er een spectaculair uitzicht over Waterdunen."

Technische uitdagingen

Nu het krekensysteem en de kleinere bruggen zijn ontworpen, komt volgens Van Heumen de grootste technische uitdaging: het maken van een brug met 30 meter overspanning zonder steunpalen in het midden. "Vanwege de lengte een uitdagende opgave. Onlangs zijn de liggers met telescoopkraan geplaatst. De brug over de inlaatkreek markeert het einde van de openbare weg en is de toegangspoort tot het recreatiegebied. Om de inlaatkreek op zijn plek te houden, wordt 20.000 kilo steen aangevoerd. Het is een indrukwekkend project." Dat Waterdunen een bijzonder mooi gebied wordt, staat vast. Maar hoe opvallend is het natuurgebied eigenlijk? De Maat: "In Nederland is het uniek. Er zijn wel zeer natte zilt- en zoetwatergebieden, maar die hebben geen gedempt

Dennis van Heumen is specialist in landschaps- en natuurontwikkeling bij BTL Advies.

Optimaal resultaat

Drs. Jeroen de Maat is senior projectleider bij de Provincie Zeeland en leidde meerdere grote provinciale projecten. Sinds 2012 leidt, overziet en coördineert De Maat project Waterdunen met als hoofdtak de (ruime) uitvoering. Om het complexe project te realiseren schakelt De Maat inhoudelijk en procesmatig met talrijke stakeholders.

Dennis van Heumen (ing.) is senior projectleider bij BTL Advies. Sinds 2014 is Van Heumen betrokken bij Waterdunen. Als specialist in landschaps- en natuurontwikkeling geeft hij advies over het realiseren van zoete en zilte natuur en het afsluiten van contracten. Van Heumen adviseert over benodigde inrichtingsmaatregelen en voorwaarden voor samenwerking met uitvoerende partijen. Om het complexe project in goede banen te leiden, schakelt hij veelvuldig met aannemers. Van Heumen ziet toe op uitvoering van de gemaakte plannen volgens de gemaakte afspraken. Het doel: samen met stakeholders streven naar een optimaal resultaat.

getij in het zoutwaterecosysteem. Het voorbeeld voor Waterdunen ligt in Frankrijk: het Parc du Marquetaire – verbasterde samentrekking van mer qui entre en terre – zee die het land binnenkomt. Een populair natuurrecreatiegebied met heel veel vogels en zilt- en zoetwaterecosystemen." Sinds 2012 loopt de uitvoeringsfase van Waterdunen in samenwerking met talloze stakeholders en inwoners van het gebied. De realisatie kende grote en kleine obstakels. Zo moesten in het werkgebied honderden explosieven, variërend van kleine granaten tot grote vliegtuigbommen uit de Tweede Wereldoorlog, onschadelijk worden gemaakt, moest een beschermde orchidee worden verplaatst en moesten er plannen komen voor de bescherming van steenuilen. Sinds 2014 is Van Heumen vanuit BTL Advies betrokken bij

Het project Waterdunen in vogelvlucht.

diverse deelprojecten in de ontwerp-, voorbereidings- en uitvoeringsfase. "Juist de advisering over de omgang met deze obstakels, het afstemmen en uitwerken van de verschillende inrichtingsmaatregelen en de doorvertaling om contracten geschikt te maken voor de uitvoering is een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden geweest", vertelt Van Heumen. "Om al het werk in goede banen te leiden, worden de aannemers aangestuurd en begeleid."

Focus houden

Wat was volgens De Maat de grootste uitdaging? "Met zoveel verschillende partijen en stakeholders is het de kunst om oog te hebben voor ieders belangen én tegelijkertijd focus te blijven houden op het hoofddoel: het realiseren van een multifunctionele kustversterking. Dat we dat samen en met de inzet van onder andere BTL voor elkaar hebben gekregen is uniek. Als je nu een luchtfoto van het gebied ziet, zie je dat de plannen bijna helemaal overeenkomen met de realisatie. Geweldig."

Anna van de Weijgart is copywriter bij Imagro.